

ÇOCUK EĞİTİMİNİN TEMEL KURALLARI

- Eğitim, doğruları söylemek değil, doğruları yapmaktır.
- Çocuklar öğütten daha çok, iyi örneğe ihtiyaç duyarlar.
- Çocuklara "ne" düşünecekleri değil, "nasıl" düşünecekleri öğretilmelidir.
- Çocuklarımızı "kişilik sahibi" yapabilmek için düşündüklerini, isteklerini ve inandıklarını keşfetmelerine izin verin.
- Çocuğunuza vereceğiniz en değerli hediye, "ilgi ve zamanınızdır."
- Çocuk, anne babanın görülen bir çok özelliğini aldığı gibi, gözle görülmeyen özelliklerini de alır.
- Çocukların büyüme hormonu, gece uykuda iken salgılanır. Bu nedenle geç yatan çocuklar sağlıksız olurlar. On iki yaşına kadar çocuklar, kisin en geç 21.00, yazın 22.00'de yatmalıdırlar.
- Çocuklarınızla duygu ve ihtiyaçları hakkında konuşun.
- Çocuklarınızı, tüm duygularınızla dinleyin ve onlara değer verdiğinizi "beden dilinizle" onlara hissettirin.
- Çocuğunuzun duygu ve düşünceleri hakkında karşılıklı konuşun.
- Çocuğunuzun yaşına ve gelişimine göre, uygun görev ve sorumluluklar verin.
- Hangi yasta olursa olsun, çocuğunuzla oynama ve onun heyecanına katılma fırsatını kaçırmayın.
- Çocuğunuzun her yasta anlattığını, sıkıntıdan patlasanız bile dinleyin.
- Çocuğunuzun anlattıklarını dinlemiyorsanız, bir süre sonra onun da sizi dinlemediğini görürsünüz.
- Çocuğunuzun dinlerken, mutlaka yüzüne bakın ve onunla "göz ilişkisi" içinde olun.
- Çocuğunuza "ne" söylediğinizden çok daha önemli olan, "nasıl" söylediğinizdir.
- Çocuğunuzun problemlerini kendi kendine çözmesine fırsat verin.
- Çözemediği vakit devreye girin.
- Çocuğunuzun başkasının çocuğuyla karşılaştırmayın.
- Çocuğunuzun yanlışlarını değil doğrularını yakalayın.
- Dengeli takdir edilen ve övülen çocuklar, anne-babalarını ve arkadaşlarını da takdir etmeyi öğrenirler.
- Aşırı sevgi ve takdir, çocuğunuzun "şımarıklığa" yöneltir.
- Çocuklarınıza ne dersiniz öyle olma ihtimalini artırabilirsiniz. "Tembel", "sorumsuz", "inatçı", "huysuz" gibi olumsuz sıfatlar, bu özellikleri geliştirir.
- Sık eleştirilen çocuklar, içe kapanık ve güvensiz olurlar.
- Suçlanan, her konuda kabahati bulunan çocuklar, suçlamayı ve yalan söylemeyi öğrenirler.
- Kızgın olduğunuz bir sırada çocuklarınıza hayat dersi vermeye kalkmayın.
- Çocuğunuza hep çocuk gibi davranırsanız, o da hep çocuk kalır.
- Anne-babaların davranışları ne aşırı "baskıcı" ne de aşırı "serbest" olmamalıdır.
- Anne-babalar, çocuklarına karşı davranışlarında mutlaka tutarlı olmak zorundadırlar.
- Çocuğunuza hep kendi isteklerinizi söylerseniz, ergenlik çağından itibaren istemediklerinizi iştirsiniz.
- Çocuklarınızın arkadaşlarına karşı çıktığınız zaman, çocuğunuzun kendinizden uzaklaştırır, onlara yaklaştırırsınız.
- Çocuğunuzun istediği mesleği seçmesine izin verin.
- Korkuya dayalı disiplin yerine, sorumluluğa dayalı disiplin verin.
- Çocuğunuza istemediğiniz hareketleri yasaklamadan önce, yasaklama nedeninizi mutlaka açıklayın.
- Çocuğunuza ne kadar çok kural koyarsanız, o kadar çok çatışır, kızar ve disiplin sorunu yaşarsınız.
- Çocuğunuzun ilgilendiren bütün konularda, kararı onunla birlikte verin.
- Hangi yasta olursa olsun, her fırsatta çocuğunuzun fikrini sorun.
- Dövülen çocuklar, kavgayı, geçimsizliği ve düşmanlığı öğrenirler.
- "Ceza" gelişmeye engeldir. "Ödül" ise gelişmeye katkı sağlar.
- Çocuklar da insandırlar. Onlar da herkes gibi kendilerini devamlı emir verilmesinden hoşlanmazlar.
- Çocuğunuzun kendisi olmasına izin verin.
- Topluma faydalı, değişik ve yenilikler yapan insanları, çocuklarınıza örnek gösterin.
- Anne ve babalar çocuklarını "sevmek" zorundadırlar. Ancak, bunu her fırsatta söylemelerine gerek yoktur.

İstemediğimiz Davranışlara Cezasız Nasıl Engel Olabiliriz?

A. Çocuk, Davranışı Yapmadan Önce

1. Önleyici açıklama:

Evde, konuşurken anne - babanın beklentilerini davranıştan önce açık bir dille açıklamaları:

-Salonun her zaman düzenli olmasını istiyorum. Oyuncaklarını oraya götürdüğün zaman çok dağınık oluyor, misafir geldiğinde de mahcup oluyorum.

Ne yapalım dersin?

-Dışarı çıktığımızda bağırıp - çağırırsan ya da ağlayarak bir şeyin alınmasını istersen çok sinirleniyorum. O zaman seninle çıkmak artık hoş olmuyor. Sokakta benden bir şey isteme, tamam mı?

-Sütünü içmediğin zaman, boyunun uzamayacağını biliyorsun değil mi?

2. Çevreyi değiştirmek

Çocuğa kızmamak için önceden tedbir almak.

-Annenin dağınıklığı görüp de sinirlenmemesi için oturma odasında bir oyun kösesi hazırlaması.

-Dışarı çıkılmadan önce çocuğun karninin tok olmasına dikkat edilmesi.

-Çocuk akşamları zor yemek yiyorsa (o saatte yorgun olabilir) yemek yemiyor diye kızacağınıza, yemek saatini daha öne alabilir veya çocuğa daha önce yemek verebilirsiniz. Yahut çocuğun özellikle yiyemediği bir yemek (örneğin ıspanak) varsa, bir müddet o yemek için zorlamamak veya değişik bir şekilde sunmak (ıspanaklı börek, ıspanak dolması gibi).

-Küçük kardeş büyüğü ders saatlerinde rahatsız ediyorsa, büyüğünün ders yaptığı saatte küçüğe özel bir oyalayıcı bulmak (komşuya küçükle birlikte gitmek, alışverişi onunla birlikte o saatte yapmak, o saatte verilmek üzere küçüğe özel boya, kağıt, küçük makas vermek, mutfakta anneye yardıma çağırmak, eğlenmesi için bir iki kapta mercimek, nohut vermek gibi).

3. Örnek olmak

Anne-baba çocuğundan beklediği davranışlara önce kendi örnek olmalıdır.

"Ben sana küfür etme demedim mi geri zekalı" diyen bir anne-baba ile "Niye kardeşine vuruyorsun? Gel bakalım buraya uzat elini..." deyip vuran anne-baba nasıl inandırıcı olabilir?

4. Çocuğun iyi alışkanlıklar geliştirmesine yardımcı olmak

Çocuklar çoğunlukla, kendilerinden beklenen davranışların neler olduğunu ve nasıl yapılacağını bilemezler. "Odanı topla" dediğimiz çocuk, küçük yastayken, odanın nasıl toplanacağını bilmez.

"Odan çok dağınık gel beraber toplayalım, bak bebekleri su rafa, arabaları su tarafa yerleştirelim, su kösele kitapların olsun" diyerek birkaç kez beraber yapılmasına yardımcı olunması çocuğa neyi nasıl yapacağını gösterir ve çocukta bir alışkanlık başlangıcı olur.

5. Ders alışkanlığı

Çocuk okuldan gelince: "Gel, elimizi yüzümüzü yıkayalım, sana yemeğini hazırladım. Sonra derse oturursun" diyerek yol gösteren anne; çocuk ders yaparken gerekiyorsa kısa bir süre için (burada önemli olan kısa bir müddet olması, sonra o fiili çocuk için alışkanlık haline dönüştürebilmesidir) dersi nasıl yapacağını ona gösterir.

Ve bütün bunlarda en önemli unsur "takdir"dir. Beğendiğiniz her güzel, olumlu davranışı takdir etmek, onun tekrar edilmesi için vazgeçilmez bir etkidir.

B. Sorun Olan Davranış Sırasında

Çocuklar genelde laf olsun diye olumsuz davranmazlar. İyice bakıldığında bunun arkasında giderilmemiş bir ihtiyaç vardır. Bu durumu bilirsek, bu bilgi hem sorunu daha etkili bir şekilde halletmeye, hem de anne - çocuk ilişkisini zedelemekten güzel bir düzeyde korumaya yardımcı olur. Bu gibi durumlarda çocuğa kızmak, bağırarak, cezalandırmak sorunu halledeceğine onu daha büyük ve önemli hale getirir. Önemli olan; anne-babanın nedenleri düşünürken çocuğa danışması, onunla fikir birliğine varmasıdır. Çünkü çocuklar bizden farklı yapı ve düşüncede olabilirler ve ebeveynin etkili olduğunu sandığı nedenler çocuk için geçerli ve gerçek olmayabilir. Örneğin gece yatağına gitmek istemeyen çocuğun karanlıktan korktuğunu zanneden anne

- baba aslında çocuğun ilgi beklediğini veya kardeşini kıskandığını için böyle davrandığını gözden kaçırılabilir.

6. Alternatif sunmak

Olumlu davranışı göstererek sadece "yapma, etme" yerine neyi yapmasını beklediğinizi açıklamamız veya seçim yapmasına yol göstermemiz gerekir.

Alışverişte her şeyi alıyorsa, satın aldığınız şeyleri ona gösterip onun sepete koymasına müsaade etmek.

-Ağabeyi veya ablasının defterlerini karıştırıyorsa, ona da bir defter ve kalem vermek gibi.

7. Anne-babanın duygularını belirtmesi

Duyguların ifade edilmesi kişiyi rahatlatır, sakinleştirir ve kızgınlığın birikmesine engel olur. Ayrıca çocuk olumsuz davranışının karşı taraf üzerinde bıraktığı olumsuz etkiyi anlamış olur (bu, kızmak, beddua etmek, bağırarak, küfretmek anlamına gelmez).

"Oyuncaklarını salonun ortasında bıraktığın zaman sürekli toplamam gerekiyor ve yoruluyorum (etki) ve hele ben topladıktan sonra tekrar getirirsen bu sefer de sinirleniyorum artık (duygu). Buna bir çare bulmalıyız."

"Ben evde yokken dersini yapmadığın zaman çok rahatsız oluyorum (duygu), bu hem benim sokağa çıkmama engel oluyor hem de sana güvenim azalıyor (etki)."

C. Sorun Olan Davranıştan Sonra

8. Etkileri göstererek pişmanlığa yönleltmek

Çocuk olumsuz davranışının sonucunda ortaya çıkan zararın ne olduğunu görmeye başlamalıdır. Bu şekilde çocuk, çevresi ve diğer kişiler hakkında yavaş yavaş bilinçlenir, sebep-sonuç ilişkisini kurar ve davranışının başkalarında yaratabileceği etkileri ve tepkileri öğrenir. Başkasının üzüntüsüne, rahatsızlığına ve acısına sebep olduğu düşüncesi, çocuğu yaptığı davranıştan ötürü kendini suçlu hissetmeye ve pişmanlık duymaya yönlendirir. Böylelikle çocuk iç denetim (vicdan) geliştirmeye başlar. Bu durum ileride sorumlu olacağı İslami hayatı için de temel oluşturmaktadır.

9. Çocuğun olumsuz davranışının sonuçlarını yaşamasına müsaade etmek

Bu müsaade, suçla paralellik arz etmeli ve eşit ağırlıkta olmalıdır. Örneğin; bütün ikazlara rağmen salonda top oynamaya devam eden çocuğun elinden topu bir süre için alınır. Veya kırdığı eşya için bedelini haftalığından karşılaması gibi zararı telafi edici bir yöntem uygulanabilir. Söyle ki, uygulanan yöntem, suçu, olumsuz davranışı hatırlatmalıdır. Çocuk, olumsuz davranışının olumsuz sonucunu yasarken davranışı üzerinde düşünebilmelidir. Örneğin, uyarılara rağmen duvarı boyayan çocuğun duvarı silmesi, böylelikle annesine gereksiz yere is çıkarmaması istenir. Çocuk duvarı silerken hem olumsuz davranışı üzerine düşünebilir, hem de davranışını düzeltmek için ona bir imkan tanınarak suçunu telafi etmesi, kendini affettirmesi ve ileride suçluluk duyguları duymaması sağlanır.